

Mario Manin je objavil Prilog o gospodarsko-socialnim odnosima i demografskim kretanjima v Istri tijekom 18. stoljeća (str. 117–145). Dan je zelo zgoščen pregled nekaterih materialnih dejavnikov, v katerih so živeli podeželski in mestni prebivalci v Istri. Iz tega pregleda izhaja, da je veliko ljudi živel v težkih razmerah, ki so se nekoliko izboljšale po politični stabilizaciji in z izboljšavo higienskih razmer. Demografska gibanja so zelo oscilirala. Delo temelji na literaturi in le na nekaj matičnih knjigah župnije Kaštel.

Jože Maček

**Šolska kronika. Zbornik za zgodovino šolstva in vzgoje. XXVIII, 1995 (4).** Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 1995. 294 strani.

Nova številka zbornika, obsežna in likovno privlačna, spet prinaša polno zanimivega branja, kajti uredništvu je ponovno uspelo pripraviti vsebinsko raznolik in pester zbornik. Številni pisci člankov prihajajo s fakultet, iz šol, muzejev in arhivov, zato lahko vsakdo, ki ga šolstvo in pedagogika zanimata, najde v zborniku kaj zanimivega in poučnega.

Zbornik se tokrat začne z novo rubriko, ki nosi naslov *Šola in zbirateljstvo*. Štirje prispevki govorijo o zbiranju arhivskega gradiva in muzealij na šolah ter nastajanju šolskih zbirk. *Matija Žgajnar* piše o šolskih zbirkah muzejskega in arhivskega gradiva in o pomenu pridobivanja teh zbirk v uradne ustanove. *Aleš Gačnik* predstavlja željo po zbiranju kot poseben fenomen, ki je prisoten v vseh obdobjih življenja, prav to željo pa naj zgodovinarji na šolah vzpodbujajo in usmerjajo, ker tako na šolah nastajajo koristne šolske zbirke. *Igor Vodnik* nato konkretno piše o razstavi dejavnosti na Srednji trgovski šoli Maribor od leta 1984 naprej. Na koncu pa *Milan Škrabec* piše o pomenu zbiranja starih razglednic za zgodovino šole in predstavi petnajst razglednic s šolsko tematiko.

V stalni rubriki *Članki in razprave* najdemo raznoliko in pestro vsebino. *Mojca Peček* s Pedagoške fakultete je v članku *Šola kot sredstvo za rekonstitucijo družbenih odnosov* pripravila skrženo drugo poglavje svoje doktorske disertacije. Analizirala je vzroke za nastanek javne šole pri nas iz dveh vidikov, na eni strani želje prebivalcev po osnovni šoli, na drugi strani pa potreb Cerkev in države.

*Saša Serše* je na podlagi arhivskega gradiva v Arhivu Republike Slovenije predstavila *Obrtno-daljevalne šole na Kranjskem v obdobju od 1872 do 1918*. Zanimiva in poučna je tabela finančnih prispevkov, ki jih je za šole dajala dežela, država in vladar.

*Monika Govekar* je napisala članek *O pomenu nacionalne vzgoje na Slovenskem v drugi polovici 19. stoletja*, *Elizabeta Hriberšek Balkovec* pa je pripravila nadaljevanje članka iz tretje številke Šolske kronike z naslovom *Avstrijska statistika in gimnazije na Slovenskem 1881–1913*.

*Ivanka Zajc Cizelj* je na osnovi socialdemokratskih časopisov predstavila odnos in zahteve socialne demokracije do izobraževanja v osnovnih šolah konec 19. in v začetku 20. stoletja.

*Bogdan Kolar* je napisal članek z naslovom *Zasebna deška ljudska šola v Salezijanskem zavodu na Rakovniku v Ljubljani*. Govori o redovni skupnosti salezijancev, ki je prevzela vodenje prevzgojnega zavoda na Rakovniku, kjer so sprejemali »*mravstveno propadle in v svoji vzgoji res zanemarjene solarje*« in jim dajali osnovno izobrazbo in vzgojo. Osnovna šola je v okviru zavoda delovala od 1902 do 1924. *Tatjana Hojan* je pripravila članek *Nadaljnje izobraževanje učiteljstva od 1918 do 1928*, v katerem nas seznani z dodatnim izobraževanjem učiteljev na raznih tečajih.

V obsežnem članku, katerega nadaljevanje bomo prebrali v naslednji številki, *Ivan Križnar* piše o nemškem šolstvu na Gorenjskem v letih 1941–1945. Na osnovi arhivskega gradiva nemških okupacijskih organov, ki se nahaja v Sloveniji in objavljenih virov je prikazal učnovzgojne namene nemškega šolstva. *Mitja Ferenc* pa se ukvarja z manj znano tematiko o usodah šol na nekdanjem nemškem jezikovnem območju na Kočevskem po odselitvi Kočevskih Nemcev. Članek, ki temelji na arhivskih virih, nas temeljito in podrobno seznani z usodo vsake posamezne šole na tem območju.

V rubriki *Prispevki in šolski zapisi* vzemo vse o jubilejih šol v letošnjem letu, srečamo se z razmišljanji učitelja Slavka Flisa iz leta 1869, preberemo o kroniki ljudske šole v Postojni, spoznamo, kako je potekalo izobraževanje odraslih v ljubljanskih društvih do leta 1918, preberemo marsikaj iz zgodovine gimnazije Celje, pa tudi izvemo, kako se je razvijala dejavnost osnovnošolcev na področju raziskovanja preteklosti od leta 1969 dalje, na koncu pa še najdemo zapis o usodi in življenjski poti učiteljice Zlate Volarič.

Priloga k zborniku, ki je nastala kot predstavitev Šolske kronike na 6. mednarodnem simpoziju šolskih muzejev v Rostocku, je napisana v angleščini in je namenjena tujim raziskovalcem. Mislim, da je zamisel, kako kljub večnim finančnim problemom skromno predstaviti naše delo tujim raziskovalcem, dobra.

Sledijo še stalne rubrike iz muzejskega dela, poročila in ocene.

Tatjana Šenk